

Ministerstwo Sprawiedliwości

DWOiP-III.0512.2.2023
Warszawa, 06 marca 2023 r.

**Pan
Aleksander Pocij
Przewodniczący
Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowny Panie Przewodniczący

Odpowiadając na pismo Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji z 7 lutego 2023 r. (znak BPS.DKS.KPCPP.0330.4.2023) w sprawie zajęcia stanowiska wobec treści zawartych w petycji dotyczącej podjęcia inicjatywy ustawodawczej w sprawie zmiany art. 105b ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – *Kodeks karny wykonawczy* (Dz. U. z 2023 r. poz. 127), poprzez rozszerzenie możliwości korzystania przez skazanych z samoinkasujących aparatów telefonicznych w jednostkach penitencjarnych (P-10-70/22), uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Przepisy prawne art. 105b kodeksu karnego wykonawczego, których dotyczy petycja, statuują gwarancję prawa skazanego do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi w formie korzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego na własny koszt lub na koszt rozmówcy w sposób i w terminach ustalonych w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym w określonym minimum, tj. co najmniej raz w tygodniu i wprowadzone zostały do kodeksu karnego wykonawczego na mocy ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. *o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw* (Dz.U. z 2022 r. poz. 1855) z dniem 17 września 2022 roku. Zmiana ta jak wiadomo z uzasadnienia projektu ustawy miała na celu ustanowienie gwarancji praw skazanego w tym zakresie, gdyż dotąd nie było określenia minimalnych wymogów tej formy komunikacji. Po jej wejściu w życie gwarancja ma rangę przepisów kodeksowych z racji na istotny cel, jakim było zapewnienie najważniejszych praw skazanego.

Wśród tych najważniejszych praw skazanego określonych w kodeksie karnym wykonawczym w art. 102 jest bowiem prawo do „utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi” (pkt 2), „komunikowania się z obrońcą, pełnomocnikiem, właściwym kuratorem sądowym oraz wybranym przez siebie przedstawicielem” (pkt 7), komunikowania się z podmiotami uczestniczącymi w wykonywaniu orzeczenia (pkt 8). Istnieją więc kategorie osób, na które wskazuje kodeks karny wykonawczy, zastrzegając prawo skazanego do kontaktowania się, określone w pewnej kolejności, zgodnej zresztą z intuicją autora petycji.

Konkretnie art. 105 § 1 kkw odzwierciedla tę kolejność kontaktów skazanego ze „światem zewnętrznym” w następujący sposób. Skazany ma możliwość utrzymywania więzi „przede wszystkim z rodziną i innymi osobami bliskimi przez widzenia, korespondencję, rozmowy telefoniczne, paczki i przekazy pieniężne, a w uzasadnionych wypadkach, za zgodą

dyrektora zakładu karnego, również przez inne środki łączności”, a także należy skazanemu „ułatwiać utrzymywanie kontaktów z podmiotami”, takimi jak stowarzyszenia, fundacje, organizacje oraz instytucje, których celem działania jest realizacja zadań w wykonywaniu orzeczeń, jak również kościoły i inne związki wyznaniowe oraz osoby godne zaufania. Wymagało to zwrócenia uwagi dlatego, że autor petycji skupił się na postulacie zmiany art. 105b kodeksu w zakresie kontaktów skazanego z rodziną.

Należy dalej zauważyć, że ogólną zasadą organizującą dyscyplinę, porządek i bezpieczeństwo na terenie jednostek penitencjarnych jest obowiązek administracji zakładu karnego ustalenia przez dyrektora porządku wewnętrznego zakładu (art. 73 § 2 kkw) również w zakresie sposobu i terminów korzystania z aparatu telefonicznego, jak nakazuje art. 105b § 1 kkw:

Skazany co najmniej raz w tygodniu ma prawo korzystać z samoinkasującego aparatu telefonicznego na własny koszt lub na koszt rozmówcy w sposób i w terminach ustalonych w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym. W uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego może udzielić zgody na skorzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego na koszt zakładu karnego.

Zakres i sposób kontaktów, w tym „kontrolowanie rozmów (...) telefonicznych i rozmów prowadzonych za pomocą innych środków łączności, są uzależnione od rodzaju i typu zakładu karnego, w którym skazany odbywa karę, a także od wymogów indywidualnego oddziaływania” (art. 105 § 3 kkw). Należy dodać, że jednostki penitencjarne w Polsce są znacznie zróżnicowane z uwagi na liczbę osadzonych, liczebność oddziałów, wyposażenie w aparaty telefoniczne, jak również liczbę pełniących w nich służbę funkcjonariuszy.

Podkreślając jednak rolę kontaktu z rodziną i innymi osobami bliskimi zmiana prawa obowiązująca od 17 września 2022 r. przyniosła również możliwość, o jakiej mówi art. 105b w § 1a, tj. „dyrektor zakładu karnego może udzielić zgody na skorzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego do kontaktu z rodziną i innymi osobami bliskimi poza terminami ustalonymi w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym”, „w szczególnie uzasadnionych wypadkach, zwłaszcza gdy bezpośredni kontakt jest niemożliwy lub szczególnie utrudniony lub gdy wynika to z nagłej sytuacji życiowej”.

Nie można pominąć faktu, że nowelizacja z 5 sierpnia 2022 r. dodała pkt 16 do § 1 w art. 138 kkw, którym wprowadzono nagrodę w postaci zezwolenia na dodatkowe skorzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego na własny koszt lub na koszt rozmówcy.

Z drugiej strony należy zauważyć ogólną zasadę dotyczącą korzystania przez skazanego z przysługujących mu praw wyrażoną w art. 104 kkw, mianowicie, że następuje ono „w sposób nienaruszający praw innych osób oraz niezakłócający ustalonego w zakładzie karnym porządku”. Względy praktyczne konieczności zapewnienia osadzonym możliwości utrzymywania kontaktów telefonicznych ze światem zewnętrznym, jak również prawa do obrony, podyktowały ustawodawcy rozwiązanie wprowadzone nowelizacją z 5 sierpnia 2022 r. w stosunku do rozmów telefonicznych z obrońcą. Zgodnie z wprowadzonymi przepisami § 4 w art. 8 kkw skazany pozbawiony wolności może korzystać co najmniej raz w tygodniu, w terminach ustalonych w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, z samoinkasującego aparatu telefonicznego do kontaktu ze swoim obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania skazanego przed tym Trybunałem, podczas nieobecności innych osób, a rozmowy z tymi osobami w trakcie widzeń i rozmowy telefoniczne nie

podlegają kontroli. Analogicznie, w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wyznaczone terminy czynności procesowych wskazują na konieczność niezwłocznego skorzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego, dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego udziela zgody na kontakt poza terminami ustalonymi w porządku wewnętrznym obowiązującym w zakładzie karnym lub areszcie śledczym. Nowa regulacja określa także sposób identyfikacji osoby, z którą nawiązuje się połączenie, co jest niezbędne dla skutecznej realizacji prawa do kontaktu z obrońcą.

Ten minimalny standard kontaktu z obrońcą czy pełnomocnikiem został ukształtowany również w odniesieniu do tymczasowo aresztowanych. Artykuł 217c kkw otrzymał począwszy od 17 września 2022 r. nowe brzmienie w § 1 oraz nowe paragrafy § 1a-1c, które dają skazanym i tymczasowo aresztowanym takie same warunki związane z realizacją prawa do obrony w zakresie kontaktu z obrońcą za pomocą samoinkasujących aparatów telefonicznych oraz umożliwiają wprowadzenie zakazu korzystania z innych środków komunikacji niż samoinkasujący aparat telefoniczny. Tymczasowo aresztowany ma również zapewnioną możliwość kontaktu za pomocą samoinkasującego aparatu telefonicznego z inną osobą. Nowe brzmienie art. 217c kkw pozwoliło na stworzenie odpowiednich procedur ustawowych dla tymczasowo aresztowanych i umożliwiło realizację celu stosowania tymczasowego aresztowania wyłożonego w art. 207a kkw, jakim jest stosowanie aresztowania w sposób, który nie narusza uprawnień procesowych tymczasowo aresztowanego. Jednocześnie procedury zapobiegają sytuacjom, które niejednokrotnie w przeszłości utrudniały główny cel wykonywania tymczasowego aresztowania (takim jak nawiązywanie pośrednich kontaktów ze „światem zewnętrznym”, podczas rozmieszczenia w areszcie śledczym tymczasowo aresztowanych korzystających z telefonów obok tych, którzy nie uzyskują zgody na korzystanie z aparatu telefonicznego, brak możliwości skutecznej weryfikacji rozmówcy). Wprowadzone uregulowania kontaktów telefonicznych osób osadzonych z obrońcą nie pozostają w sprzeczności z rozwiązaniami międzynarodowymi.

Podkreślić należy również to, że przyjęte w Kodeksie karnym wykonawczym rozwiązania nie odbiegają od międzynarodowych standardów w tym zakresie. Mając na uwadze fragmentaryczny charakter postulatu legislacyjnego zawartego w petycji, stanowiłby on niekonsekwencję w dotychczas przyjętym przez racjonalnego ustawodawcę rozwiązaniu, które całościowo reguluje kwestię dostępu osób pozbawionych wolności do samoinkasujących aparatów telefonicznych. Obecna regulacja daje jednocześnie ukształtowane na podstawie doświadczeń ramy prawne oddziaływania na skazanych zgodnie z wytycznymi art. 67 § 3 kkw, gdzie jednym z głównych czynników jest podtrzymywanie kontaktów z rodziną i światem zewnętrznym. Dlatego proponuję nie uwzględniać propozycji zawartej w petycji.

Z wyrazami szacunku
Michał Woś
Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/